

שבת קכב

משה שווערד

1. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קכב עמוד א

אמר ר' זירא בניטלים בידו אחת או בשתי ידיו וכו' א"ל כאותם של בית אביך. פרש"י ז"ל כאותם של בית אביך שהיו קטנות אבל גדולה אדם קובע לה מקום, והקשו עליו בתוספות דהא בפרק כירה (שם) לא אסרי' מטעם אדם קובע לה מקום אלא כשיש לה חוליות, אי נמי בדאית בה חדקי בגדולה לדברי הכל ובקטנה בפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן, וכולה גזירה משום מנורה של חוליות, וסתם פמוטות לית בהו חוליות ולית בהו חדקי, דלית בהו קנים, כדמוכח במנחות (כ"ח א') דאמרין בזמן שאינה באה ככר זה אינה באה קנים ואמרין אם כן פמוט בעלמא היא, לפיכך פירשו בתוספות כאותם של בית אביך שהיו גדולים, כי עשיר היה וגבאי של מלך כדאיתא בכורות (ע"י סנהדרין כ"ה ב'), ויגיד עליו רעו אידך דקרונות דאמר ליה כאותם של בית אביך, והתם ודאי להתייר לו אפילו בגדולות קאמר ואפילו בשני בני אדם כדאיתא לקמן פרק כל הכלים (קכ"ג ב') וכדמוכח בעירובין (ק"ב א'), הכא נמי כאותם פמוטות של בית אביך שהיו גדולים קאמר, וטעמא דאדם קובע לה מקום לא קאמר בהני אלא בשל חוליות או דאית ביה חדקים ומשום גזירת חוליות אם תתנדנד ותיפול, אי נמי במוקצה מחמת חסרון כיס, אי נמי במה שיצא מתורת כלי לענין טומאה מתוך גדולו שיצא גם כן מתורת כלי לענין שבת כדאמרין בפרק במה מדליקים (לעיל ל"ה א') גבי חלתא.

2. תוספות שבת דף לה/א

ואפילו בת תרי כורי לא שרא ליה - לית הילכתא הכי שיתבטל ממנו תורת כלי משום כובדו דאמר בפ"ב דעירובין (דף קב. ושם) ההיא שריאת דהוה בי רבי פדת דהוה שקלי לה עשרה ושדי לה אדשא אמר תורת כלי עליה אפילו אביי גופיה לא קיבלה כדאמרין בפרק כירה (לקמן דף מה:). מנרתא שאני שאדם קובע לה מקום א"ל אביי והרי כילת חתנים דאדם קובע לה מקום ומותר לנטותה ולפורקה בשבת אלא אמר אביי כו' והא דאמרין בשילהי כל כתבי (לקמן קכ"א:) פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בשתי ידים אמר ליה כאותן של בית אביך פירוש שהן גדולות ולא כר"ח ורש"י שפירשו כאותן של בית אביך שהם קטנות דהא מוכח בהדיא בפ' כירה (לקמן מו.) דמנורות דלית להו חדקי דכולי עלמא שרי דהיינו פמוטות גדולות:

3. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קכב עמוד א

מתני' נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל. פ"י דמשום מעשה שבת ליכא שאין הגוי מצווה על שביתה, אלא שבעבד ואמה הזהירנו הכתוב שלא לעשות מלאכה לצרכנו, וחכמים אסרו אף בנכרי שלא לעשות מלאכה לצרכנו, אבל כשעושה לעצמו מותר, וקשיא לן גבי נר וכבש היאך משתמש בהם ישראל דהא נולד גמור ונינהו, וכן כשלקט עשבים לצורך בהמתו מוקצה גמור הם ואפ"ל לרבי שמעון, דכיון דאי אפשר ליהנות אלא על ידי מלאכה אסוהי מסת דעתיה מנייהו והווי להו כגרוגרות וצימוקים, וכן פרש"י ז"ל במסכת יו"ט (ביצה כ"ד ב') גבי גוי שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר שאפילו ליקט הגוי לצורך עצמו אסורים משום מוקצה, ולא אמרו בירושלמי (ביצה פ"ג ה"ב) דאין הגוי צריך הכן אלא בדברים תלושים שברשותו שאינו מחוסר מלאכה, אבל ודאי גוי שתלש פירות מן המחובר אסורים משום מוקצה וכדאמרין לקמן בגמרא דפרכינן על מאי דתניא גוי שליטת עשבים מאכיל אחריו ישראל מהא דאמרין אסור להעמיד בהמתו על גבי מוקצה, וי"ל שלא אסרו מוקצה ונולד אלא לאכילה ושתיה ובטלטול אבל נר וכבש שעומדים במקומן ואינו מחסר מהם ולא מטלטלם לא אסרום בהנאה מדין מוקצה, וכן לא אסרו מוקצה לאכילת בהמתו כל היכא דלא מטלטל להו וכדאיתא בגמרא, והא אוקימנא בדקאי לאפה ואזלא.

4. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף קכב עמוד א

הא דתנן בכבש ירד אחריו ישראל. דוקא בכבש וכיוצא בו דליכא משום מלאכה דלצורך גוי נעשית, וליכא משום מוקצה דמשתמש בעלמא הוא וכיושב על האבן דמי, אבל לטלטל הכבש אסור...

5. תוספות ביצה דף כד/ב

...הקשה הר"י לפרש"י דפירש דלכך בעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב א"כ המבשל בשבת בשוגג אמאי יאכל הא נהנה ממלאכת שבת אלא ודאי אין זה הטעם אלא הטעם שמא יאמר לנכרי לך ולקט ...

• תוספות עירובין דף לט/ב

...ומבשל בשבת אתי שפיר דיאכל דליכא למיגזר [דמלתא דלא שכיחא היא] אטו שמא יבשל בשבת...

6. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

משתמש ישראל לאורה - ולא גזרינן שמא ידליק כדגזרינן בפ"ק דביצה (דף ג.) פירות הנושרין שמא יעלה ויתלוש ובמשקין שזבו שמא יסחוט משום דסחיטה ותלישה הם קלים לעשות ואדם להוט אחריהם לפי שהן דבר אכילה אבל בכל הני דהכא אינן קלין לעשות כל כך ואין אדם להוט אחריהן.

7. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

ואם בשביל ישראל אסור - נראה דאסור לכל ישראל דדוקא בחוץ לתחום דרבנן אמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ.) ובאין צדין (ביצה דף כה.) הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אבל באיסורא דאורייתא כי הכא לא ואע"ג דישאל המבשל בשבת בשוגג יאכל התם לא חיישינן אי שרית ליה לאכול דילמא אתי לבשולי במזיד דהא איכא איסור סקילה וחמיר עליה אבל בנכרי העושה לצורך ישראל אי שרית ליה אתי למימר לנכרי לעשות בשבילו ולא דמי להא דאמר לעיל נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה והכא אסור כשעושה בשביל ישראל דכי אמרינן דנכרי אדעתא דנפשיה קא עביד הנ"מ בכיובי וכיוצא

בו שאין ישראל נהנה במעשה הנכרי אבל הכא שגוף ישראל נהנה במעשה של נכרי לא אמרינן אדעתא דנפשיה קעביד הואיל והנכרי מתכוין להנאתו כך פירש רבינו שמשון הזקן.

8. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור - אומר ר"ת מדנקט בהמתו ולא נקט מילא מים לעצמו דווקא להשקות בהמתו אסור משום שלא היה יכול להביאה לתוך הבור אבל הוא עצמו שרי דמטפס ועולה מטפס ויורד וכיון שיכול ליכנס לתוך הבור ולשתות לא אסרו לו בשביל שמילא אותם נכרי והא דאסרינן בגמרא נכרי שליטת עשבים לצורך ישראל אע"ג דישאל יכול להעמיד בהמתו על גבי העשבים במחובר אומר ר"ת דהתם נמי איירי בתרי עברי דנהרא שלא היה יכול להביא הבהמה לשם ... ור"י אומר דה"ה לישראל עצמו אסור והאי דנקט בהמתו לאשמעינן רבותא דלא גזרינן דילמא אתי לאפושי בשביל ישראל שבהמה רגילה לשתות הרבה אבל ישראל עצמו פשיטא דשותה אחריו דליכא למיחש כולי האי דילמא אתי לאפושי בדדלייה אחת מושך הרבה לצורכו ולצורך ישראל ולפי זה אם נמשכו המים לצורך ישראל זה אסור לכל ישראל אי איכא איסורא דאורייתא כגון שמביאם דרך רה"ר או מרה"י לרה"ר אבל בכרמלית שרי לישראל אחר ...

9. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

איני והאמר רב הונא אמר רב חנינא מעמיד אדם כו' אבל לא על גבי מוקצה - והני עשבים נמי מוקצין נינהו שנלקטו היום מן המחובר וא"ת ולימא דהך ברייתא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה וי"ל דמשני לה אפילו כר' יהודה א"נ מודה ר"ש במוקצה דמחובר כדפ"ל בקונטרס בפרק אין צדין (ביצה דף כד:): מדלא ליקטן מאתמול אקציניהו והוי כגרוגרות וצימוקים וברייתא ביצה (דף ג.) דאסר פירות הנושרים משום גזירה שמא יעלה ויתלוש ולא אסר להו משום מוקצה משום דמוכנים לעורבים כי ההיא דבמקום שנהגו (פסחים דף נו:): והכא איירי כשאין הבהמה יכולה לבא ולאכול מן המחובר ולהכי הוי מוקצה א"נ עשבים מוקצין הם אפילו לר"ש לפי שאינו יושב ומצפה שילקטום אבל בנר יושב ומצפה מתי יכבה כדאמרינן לעיל (דף מו:): וכן פירות הנושרין יושב ומצפה מתי יפלו ולהכי אי לאו טעמא דשמא יעלה ויתלוש הווי שרו.

10. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת - כדדרשי' במכילתין למען ינוח שורך וחמורך וגו' יכול לא יניחנו תולש לא יניחנו עוקר ת"ל למען ינוח ואין זה נוח אלא צער. ר"ת.

• ביאור הגר"א אורח חיים סימן שה סעיף כג

כיון שלא. כמ"ש בס"י ש"ד ס"א בעבד וע' תוס' (קכ"ג) [קכ"ב] א' ד"ה מעמיד כו' והטעם כיון שאין המלאכה נעשית בשבילו רק בשבילה:

• חזון איש (או"ח לו:א)

מיכה במלאכה שפיקרה נכחו אינו חייב על מעשה בהמתו דכא אחרו שבת קכ"ז ח' מעמיד אדם אח בהמתו ט"ג עשבים נשבת אפי"ג דלענין נזקין מעמיד חשיב אדם המחזיק לדעת הרשב"א [ע"י צ"ק ס"י ח' סק"ז] אלא דמחזיק שנאוי לפני המקום הנזק ונשבת שנאוי לפני המקום עורח האדם במלאכה חול וכמש"כ לעיל, ומיהו צעיקר המלאכה כך, חייב על ראשית גרמו, ונראה דהזרע ט"י שורים נשביעית חייב דכרי מפילת שורים הוא הנהגת הזריעה כדאמר צ"מ ק"ה צ'.

11. רמב"ם יד החזקה - הלכות שבת פרק כד

(יב) אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה (דברים ה') למען ינוח:

(יג) ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל

כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר.

• השגת הראב"ד - ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אלא הכלים הצריך להם כמו שיתבאר א"א עוד אמרו (שבת קכד) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא ועוד אמרו (שם שבת קכג) בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים על השלחן נמצא כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה:

12. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף קכב עמוד ב

מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות מן החבית רחת ומזלג ליתן עליהן מזונות לקטן כגון מי שלא נטל ידיו או שידי טמאות

13. חידושי הר"ן מסכת שבת דף קכב עמוד ב

מתני' קרדום לחתוך בה את הדבילה וכו' את הרחת ואת המזלג לתת עליו לקטן. פי' לתת בהן פת לתינוק כגון אם לא נטל ידיו שחרית שרוח רעה שורה על האוכלין בנוגע בהן קודם נטילה. א"נ כשידי טמאות ואינו יכול ליגע את התרומה.

14. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד ב

אדרבה בשבת מוכנין אגב אביהן - אע"ג דלקמן בפירקין (דף קכד): אמר איפכא גבי שברי כלי חרס דשרי לטלטל יותר כשנשברו בע"ש משנשברו בשבת לא דמיה דהכא אכתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי אבל לקמן לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת הלכך כשנשבר בשבת אסור טפי דהוי נולד.

15. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קכב עמוד ב

גמרא אע"פ שנתפרקו בשבת ולא מיבעיא בחול אדרבה נתפרקו בשבת מוכנים אגב אביהם בחול אין מוכנים אגב אביהם. הקשו בתוספות מאי קאמר דאדרבה אמרינן לקמן בפרקין (קכ"ד ב') דשברי כלים אם נשברו בחול ומשמשינ מעין מלאכה [ניטלין ואם נשברו בשבת פלוגתא דר"י ורבנן, וי"ל דהתם אין ראויים למלאכתם הראשונה אלא למלאכה] אחרת ולפיכך כשנשברו בחול נחת תורת כלי עליו למלאכה זו האחרת, וכשנשברו בשבת הוה ליה נולד ולרבי יהודה דאית ליה נולד אסור, אבל דלתות אלו ראויים מעין מלאכתם הראשונה ולהחזירם שם עומדים ולא לדבר אחר, וכשנתפרקו בשבת לית בהו נולד כלל, ואע"פ שאין משמשים עתה במלאכתם מ"מ הרי הוכנו על גבי אביהם ואינם יוצאים מהכנתם כיון שסופם לחזור שם, [אבל כשנתפרקו בחול] כיון שלא הוכנו בשבת אגב אביהם איכא למימר שאין ניטלים דליכא תורת כלי עליהם.

16. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קכב עמוד ב

ת"ר דלת של שידה וכו' אמר אביי לעולם קא סבר יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים. וא"ת והא תנן במסכת יום טוב (ביצה כ"א ב') בית שמאי אומרים אין זוקפים את המנורה ובית הלל מתירים ואמרינן דפליגי בית שמאי סברי יש בנין בכלים ובית הלל סברי אין בנין, וא"כ היכי מוקים אביי רבנן הכא כבית שמאי, שבקינן כבית הלל ואמרינן כבית שמאי, וי"ל דההיא סוגיין דרבא היא דסבירא ליה דרבנן סברי אין בנין בכלים כדאיתא בסמוך, אבל אביי סבר שלא נחלקו בזה ופלוגתייהו במנורה קטנה שאינה של חוליות ואית בה חדקי בית שמאי סברי גזרינן אטו מנורה של חוליות ובית הלל סברי לא גזרינן וכדתיצנא לה בפרק הבונה (לעיל ק"ב ב') אליבא דרב ושמואל, ושם כתבנו עוד תירוץ אחר.

17. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף קכב עמוד ב

ואיכא דקשיא ליה היכי אמר רב יהודה כל דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור והא איהו אמר בפ' כירה שרגא דמישחא שרי לטלטולה אלמא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר, ויש מתרץ דנרות לאו מלאכתו לאיסור הוא שאינו אלא בסיס לפתילה ושמן ואין עושין מלאכה ולא אמרו אלא כגון קורנס ומגירה שבהן עושין מלאכת איסור, ולהכי נמי לא קשיא להו ברייתא דנרות ופמוטות (מ"ד א') דר"מ ור"ש מתירין בהן ור"י אסרן במוקצין מחמת מיאוס ואיסור היום הא משום מלאכתן דברי הכל מטלטלין, כ"כ הראב"ד ז"ל. ולי נראה שנרות משמשי שבת הן ואין מלאכתן לאיסור אלא כגון קורנס ורחת שאין להן תשמיש קבוע בשבת, א"נ רב יהודה ממתני' גופה איתותב והדר ביה, תדע דהא קאמר לעיל בפ' ואלו קשרים (ק"ג א') כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת ומלאכתן לאיסור הן.

2: If the flame beneath the blech blew out:

If the flame beneath the blech blew out, one may not ask (or even hint to) a non-Jew to reignite the flame because the rekindled flame brings about a new and significant benefit; warm food.^{237a}

b-2) Indirect benefit

Benefit that is derived indirectly (i.e. by default) of the non-Jew's Melocho act is not classified as a Halachic benefit.

(B) The basic premise of Amira L'Akum

Many people mistakenly believe that it is permitted to allow a non-Jew to do Melocho on one's behalf if the non-Jew was not directly asked to do so, or if he performed the Melocho on his own. Based upon this reasoning, some believe that one may hint to the non-Jew (e.g. commenting that "the room is dark") and have him turn on a light. However, this is a serious error, as shall be explained further.²³⁰

The general prohibition of Amira L'Akum is comprised of primarily two categories, both of which are forbidden:

- Instructing ("Amirah")
- Benefiting (Hana'ah)

The principles contained within these two categories are the basic guidelines of Amira L'Akum, as shall be seen in the paragraphs ahead.^{230a}

b-3) Additional benefit

Benefit created through the Melocho of a non-Jew that merely enhances the ease or comfort of an *existing* condition, but does not create a *new* condition is not a forbidden form of positive benefit. Positive benefit is only forbidden when it directly enables one to do or perform something that he could not have otherwise accomplished.²³⁸

> Example:

A non-Jew switches on a light in a dark room at night: The room was previously unsuitable for reading, studying Torah, etc., and now is. One may not use the illuminated room for any of these purposes.²³⁹

However, "additional benefit" that merely improves an existing condition is permissible:

> Examples:

1) If the room was dimly illuminated (e.g. with a small lamp), but there was nevertheless enough light for one to read or study Torah with strain and difficulty, one is permitted to remain in that room after a non-Jew

> Examples:

- 1) If a light was left on in a bedroom (disturbing one's sleep), a non-Jew may be apprised of the problem and permitted to switch off the light.
- 2) If an electric alarm clock or timer started ringing, causing annoyance and discomfort, one may hint to a non-Jew that "the timer is ringing, and we are not permitted to shut it" whereby he will deduce on his own that he should shut the timer.

In the above examples, the benefit being derived is not from the Melocho act itself, but rather from conditions evolving indirectly from the Melocho. Hence, *the Melocho is not producing this benefit.*

Removal of an annoyance, such as a troublesome light or noise, is merely a kind of "benefit by default". It is not the same as the introduction of a new and direct benefit, and is therefore permitted, provided the non-Jew was not asked to do the Melocho.^{237b}

Section 1/Chapter IV(E)/b)

b-2) The ruling of some Poskim on the Halachic status of contemporary live-in maids

Some Poskim rule that a live-in maid nowadays is Halachically different from ordinary domestic help, and from the maidservants discussed by the Poskim of earlier generations. They contend that today's live-in maids provide a kind of work-related service (i.e. "domestic-service contractor", or Kablan), whereas the maidservant of those times was legally more subservient to her employer.³¹⁸

Today's live-in maid has limited obligations with expectations for lunch-breaks, off-days, etc. as part of her working agreement. As such, she may choose to do extra work on one day so as to accrue more free time for a second day. Her obligations are work-related, not time-related.

Where this is so, there may be basis for a more lenient attitude in some cases.

> Examples:

- To take out the trash³¹⁹
- To turn off lights or appliances³²⁰
- To wash the floor³²¹

However, the terms upon hiring the live-in maid must clearly delineate that she is not obligated to do any Melocho activities on Shabbos. Moreover, the Halachic limitations would be the same as in ordinary cases of Amira L'Akum:

- One may not *ask* the maid to perform any Melocho. Only R'miza (hinting) is permitted (see C above "Permissible forms of Amira L'Akum").³²²
- One may not derive any *positive* benefit from the Melocho of the maid that was done for him. Only *preventive* benefit and the like is permitted (refer to B/b above).³²³

The activities of the maid must not involve "Zilzul Shabbos" (cheapening of the Shabbos).³²⁴

> Examples:

1) One may not hint to (or even allow) a non-Jewish maid to switch on the lights in a dark room on Shabbos, and one may not read by that light or otherwise benefit from it.³²⁵

b) A domestic cleaning person

A domestic help (maid, cleaning lady, etc.) retains the Halachic status of a S'chir Yom because she is paid as an hourly worker who must fulfill an unspecified number and variety of duties for her employer during the time of her employment.

As such, any Melocho performed by a hired domestic help is considered as Sh'lichus on behalf of the employer (and family), as though there was a standing request to do the Melocho. Accordingly, a domestic is not allowed to perform *any* Melocho at all for the sake of the family, even without any hinting, and even where no Hana'ah (positive benefit) is produced.³¹¹

> Example:

One may not allow the domestic to shut a light, turn off a noisy alarm, lower a flame etc. even though one may allow another non-Jew to do these things.³¹²